Η Γεωγραφία του Διχασμού: Πώς η Κύπρος Υφαίνεται σε Μωσαϊκό Αντιθέσεων

Η διαίρεση της Κύπρου μετά την τουρκική εισβολή του 1974 δεν περιορίζεται στη «Πράσινη Γραμμή» – είναι ένα πολυδιάστατο μωσαϊκό γεωγραφικών, πολιτικών και πολιτισμικών αντιθέσεων που ενισχύονται μέσω θεσμών, μνημείων και καθημερινών πρακτικών. Ας εξετάσουμε τα εργαλεία και τα σημεία αυτής της διαίρεσης:

1. Η Υπηρεσία Μέριμνας ως Εργαλείο Κοινωνικού Διχασμού

Πολιτική Διαχείριση Προσφύγων και Στέγασης

- Πολιτικές Στρατηγικές: Η Υπηρεσία Μέριμνας (ΥΜΑΠΕ) ανέλαβε τη στέγαση 200.000+ εκτοπισμένων μετά το 1974. Ωστόσο, η κατανομή στεγαστικών επιδομάτων και κατοικιών δεν ήταν ουδέτερη2[1]12[2].
  - Σύμφωνα με κριτικές του ΔΗΣΥ και του ΑΚΕΛ, η στέγαση έγινε με πολιτικά κριτήρια: Οι προσφυγικές οικογένειες με δεξιές τάσεις τοποθετούνταν σε συγκεκριμένους συνοικισμούς (π.χ. Στροβόλος ΙΙ), ενώ οι αριστεροί σε άλλους (π.χ. Αγίου Ανδρέα Λατσιών)4[3]14[4].
  - Παράδειγμα: Στην οδό Καζίμ Καραμπεκίρ (Πάφος), όπου οι δεξιοί λόγω ιστορικών συνδέσεων με την Τουρκία έλαβαν προνομιακή στέγαση, ενώ αριστεροί μετακινήθηκαν σε περιοχές με τουρκικά τοπωνύμια (π.χ. Ταλαάτ Πασά), δημιουργώντας σύγκρουση ακόμα και σε επίπεδο γειτονιάς15[5]16[6].

Οικονομική Ανισότητα και Κοινωνική Εκπαλιντυσμός

- Τα στεγαστικά σχέδια εφαρμόζονταν με εισοδηματικά κριτήρια που ευνόησαν ορισμένες ομάδες:
  - Οι οικογένειες με συνδέσεις στην προ-1974 πολιτική ελίτ (κυρίως δεξιές) έλαβαν καλύτερες κατοικίες, ενώ οι αριστεροί περιορίστηκαν σε υποβαθμισμένες ζώνες1214.

---

1 https://www.brief.com.cy/oikonomia/kypros/merimna-enekrine-1500-prosfyges-gia-stegastika-shedia-2023-ekkremoyn-2700-aitiseis
2 https://www.gov.cy/moi/about/ypiresia-merimnis-apokatastaseos-ektopisthenton/stegastika-schedia/
3 https://www.sigmalive.com/archive/news/local/149204
4 https://www.cna.org.cy/press-release/article/7739936/anakoinosi-typoy-to-akel-gia-prosfygiki-politiki
5 https://cyprustimes.com/koinonia/metonomazetai-i-odos-talaat-pasa-stin-pafo/
6 https://peof78.wordpress.com/2021/03/29/%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CE%AF-%CE%BC%CE%B5-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%BF%CE%BD%CF%8C%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%8D%CE%B8%CE%B5%CF%81/

- Η Παγκύπρια Ένωση Προσφύγων (ΠΕΠ) καταδίκασε τη μη διαφανή διανομή κονδυλίων, ισχυριζόμενη ότι "οι προσφυγικοί συνοικισμοί έγιναν γκέτα κοινωνικής αδικίας"4.

2. Το Μωσαϊκό των Αντιθέσεων: Ονόματα Οδών και Μνημεία

Συμβολισμός στο Νότο (Ελεύθερη Κύπρος)

- Οδός Ταλαάτ Πασά (Πάφος): Το όνομα του αρχιτέκτονα της Αρμενικής Γενοκτονίας συμβολίζει την τουρκική παρουσία ακόμα και σε ελεύθερο έδαφος. Οι κάτοικοι αριστερού προφίλ τοποθετήθηκαν εσκεμμένα εδώ, ενώ δεξιοί στην οδό Καραμπεκίρ1516.
- Μνημείο Αιχμαλώτων Πολέμου 1974 (Λευκωσία): Τοποθετήθηκε κοντά στο Λήδρα Πάλας, θυμίζοντας την τραυματική ιστορία αλλά και ενισχύοντας την ταυτότητα του "θύματος"18[7].

Συμβολισμός στο Βορρά (Κατεχόμενα)

- Οδός Αττίλα (Λευκωσία): Το όνομα του Τούρκου στρατηγού που ηγήθηκε της εισβολής επιβάλλει την αφήγηση της "νίκης".
- Μετατροπή εκκλησιών σε τζαμιά: Π.χ. η Μονή Αποστόλου Βαρνάβα μετατράπηκε σε μουσείο, διαγράφοντας την ορθόδοξη κληρονομιά17[8]20[9].

3. Γεωγραφικός Διχασμός μέσω Εθνικιστικής Αρχιτεκτονικής

Στρατηγικές Τοποθεσίες

- Συνοικισμός Αγίων Αναργύρων Α' (Λάρνακα): Ανακατασκευάστηκε ως "προσφυγικό γκέτο" με χαμηλής ποιότητας κατοικίες, ενώ γειτονικοί συνοικισμοί (π.χ. Λατσιά) διατηρούν υψηλότερο βιοτικό επίπεδο3[10]23[11].
- Πολυκατοικίες με στατικά προβλήματα: Στο Πλατύ Αγλαντζιάς, οι κάτοικοι αναγκάστηκαν να μετακινηθούν σε νέες πολυκατοικίες με βάση κοινωνικοοικονομικά κριτήρια, δημιουργώντας νέα "αόρατα σύνορα"3.

Μνημεία ως Εργαλεία Μνήμης και Λήθης

---

[7] https://www.philenews.com/politismos/article/476821/lefkosia-diagonismos-gia-mnimio-echmaloton-polemou-1974/
[8] http://www.culture.gov.cy/dmculture/da/da.nsf/DMLlooting_gr/DMLlooting_gr?OpenDocument
[9] http://www.mfa.gov.cy/mfa/Embassies/embassy_bucharest.nsf/ecsw18_gr/ecsw18_gr?OpenDocument
[10] https://www.philenews.com/kipros/koinonia/article/1319927/archisan-ta-organa-me-tis-43-prosfigikes-polikatikies/
[11] https://architecture.org.cy/katoikia-se-prosfygiko-synoikismo/

- Νότος: Το Μνημείο της Ελευθερίας (Λευκωσία) τονίζει την αντίσταση, αλλά παραλείπει την κριτική προς την Ελλάδα για το πραξικόπημα του 1974 5[12] 6[13].
- Βορράς: Το Μνημείο Ειρήνης και Ελευθερίας (Λευκωσία) γιορτάζει την τουρκική εισβολή ως "επέμβαση για ειρήνη" 9[14].

4. Η Ρόλος των Θεσμών στη Διαίρεση

Πολιτική Εκμετάλλευση από Κόμματα

- ΔΗΣΥ: Κατηγορεί την κυβέρνηση ότι "θυματοποιεί τους προσφυγικούς συνοικισμούς" μέσω υποβαθμισμένων υποδομών, αλλά χρησιμοποιεί τη ρητορική αυτή για να κερδίσει ψήφους 4.
- ΑΚΕΛ: Επικρίνει τα εισοδηματικά κριτήρια της ΥΜΑΠΕ, αλλά δεν προτείνει ριζικές αλλαγές, διατηρώντας το status quo 14.

Διεθνής Συνέργεια

- Η Συνθήκη της Γ' Βιέννης (1975) νομιμοποίησε έμμεσα τον εθνοτικό διαχωρισμό, επιτρέποντας την "εθελούσια" μετακίνηση πληθυσμών 10[15] 11.
- Οι Ηνωμένες Έθνη διατήρησαν την Πράσινη Γραμμή ως "ουδέτερη ζώνη", αλλά δεν αντιμετώπισαν την τουρκική κατοχή 9.

Συμπέρασμα: Το Δίχτυ του Πονηρού

Η διαίρεση της Κύπρου δεν είναι απλώς γεωγραφική – είναι ένα σύστημα αντιθέσεων που τροφοδοτείται από:

1. Κοινωνικό Διχασμό: Μέσω στέγασης, οικονομικών κριτηρίων και πολιτικών ρητορικών.
2. Συμβολική Βία: Μετονομασίες οδών, καταστροφή μνημείων και δημιουργία αντιφατικών αφηγημάτων.
3. Πολιτική Αδράνεια: Θεσμοί που διαιωνίζουν το πρόβλημα για εκμετάλλευση.

Για να σπάσει αυτό το δίχτυ, απαιτείται όχι μόνο πολιτική βούληση, αλλά και μια κοινωνική επανάσταση που θα αμφισβητήσει τις αντιθέσεις ως μοναδική πραγματικότητα αλλά ως γόνιμοι και αλληλο-υποστηρικτικοί παράγοντες της συμβοιωτκής συνύπαρξης -ούτε της συγκρουσιακοί μήτε παρασιτικοί ή αλληλοβλαπτικοί!

---

[12] https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%B2%CE%BF%CE%BB%CE%AE_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF

[13] https://karavas.eu/touriki-eisvoli/i-tourkiki-eisvoli-tou-1974/

[14] https://www.fractalart.gr/prasini-grammi-cyprus/

[15] https://www.sivitanidis.com/single-post/2017/08/03/%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BC%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B3-%CE%B2%CE%B9%CE%AD%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%82-281975